

Pocitová mapa okolí naší školy – informace pro učitele

Realizaci kompetenčního projektu je možné rozdělit do několika na sebe navazujících fází: 1) motivace a seznámení s tématem a cíli projektu, 2) rozvržení do skupin, 3) tvorba a výběr výzkumných otázek, 4) sběr dat pro pocitové mapy, 5) vyhodnocení a interpretace výsledků, 6) prezentace výsledků, 7) zhodnocení projektu a skupinové práce.

Kromě první fáze se jedná o samostatnou práci žáků. Úkolem učitele je žáky (případně vybranou skupinu žáků) při práci pozorovat a své poznatky z pozorování v průběhu celého projektu zaznamenávat do hodnoticího archu pro učitele (viz hodnoticí nástroje).

1. Motivace a seznámení s tématem a cíli projektu

Před samotným zadáním projektu evokujte v žácích zájem o danou problematiku pomocí řetězce vhodných (problémových) otázek. Například: *Cítíte se v okolí školy bezpečně, nebo naopak ve vás některá místa vyvolávají strach? Proč? Proč se vaše názory liší? Jaké další pocity ve vás mohou jednotlivá místa vyvolávat? Co ovlivňuje, jak se cítíte na určitých místech? K čemu může být dobré se takto lidí ptát na jejich pocity? Jak souvisí pocity lidí se zeměpisem (geografií)? Jak by se pocity lidí daly dobře graficky znázornit, aby každý hned věděl, na kterých místech mají strach, kde rádi tráví volný čas, případně která místa jim přijdou nezajímavá?*

Po evokaci žáky krátce seznámte s tím, proč se geografie zabývá pocity lidí a jak tyto pocity znázorňuje – pocitové mapy. K tomuto účelu vám může posloužit úvodní část článku v Geografických rozhledech (Novotná, Havelková 2018). Dále žákům sdělte, co bude konkrétně cílem jejich projektu (viz cíle a obsah hodnoticí aktivity), jaký je harmonogram projektu (viz časová dotace) a co budete hodnotit (účinnost spolupráce, interakci ve skupině i výsledky jejich skupinové práce). Následně jim **rozdejte Zadání pro skupinu žáků**, aby měli žáci přehled o jednotlivých krocích projektu.

2. Rozvržení do skupin a rozdělení rolí

Poté rozdělte žáky do skupin po pěti, resp. šesti/čtyřech žácích. Pokud jsou žáci zvyklí na skupinovou práci, můžete rozdělení do skupin nechat přímo na nich. Následně nechte žáky, ať si (předběžně) rozdělí role, které budou během vypracovávání projektu plnit (na základě seznamu kroků projektu sepsaných na zadání pro skupiny žáků). Upozorněte žáky, že každý z nich by měl mít alespoň **tři různé role**.

3. Tvorba a výběr výzkumných otázek

Skupinám žákům nechte dostatek času na formulování a výběr otázek, pomocí kterých budou zjišťovat **dva až tři jimi vybrané pocity** dotazovaných. Na každý pocit by měla směřovat alespoň jedna otázka v rozhovoru. Zdůrazněte žákům, že jejich cílem není pouze zjistit, jak se kde jednotliví lidé cítí, ale především přijít na to, proč se tak cítí, aby mohli po vytvoření pocitové mapy dále navrhnout, jak by se daná místa měla/neměla proměnit a proč. Žáci by si rovněž měli rozmyslet, jak bude samotný rozhovor s dotazovanými probíhat (oslovení, pořadí otázek, zaznamenávání odpovědí, ...).

Příklady otázek

- Kde trávíte volný čas? (radost, pocit přátelství) A proč?
- Kde se bojíte jít v noci sami? (strach) Co je toho příčinou?
- Která místa dle vás vedení obce zanedbává? (hněv, odpor) Podle čeho tak soudíte?
- Kterou část obce byste ukázali návštěvníkům, kteří v obci nikdy nebyli? (hrdost) Proč právě tato místa?
- Které úseky komunikací jsou podle vás nebezpečné? (strach) Podle čeho tak soudíte?
- Máte nějaké místo, kam chodíte rádi, třeba když venčíte svého psa? Proč právě toto místo volíte? (radost)
- Která místa v obci by potřebovala oživit, aby zde lidé častěji trávili volný čas? Jak byste je oživilí? (nuda)
- Je v obci místo, které má špatný vliv na životní prostředí? Co byste na tomto místě chtěli změnit a proč? (hněv, odpor, znechucení)

4. Sběr dat pro pocitové mapy

Pokud zbude na konci první vyučovací hodiny čas, mohou si žáci vyzkoušet připravené rozhovory přímo na svých spolužácích, aby zjistili, zda zvolili dobré otázky a způsob zaznamenávání odpovědí.

Na začátku následující vyučovací hodiny se se třídou vydejte na vhodné místo v blízkém okolí školy, kde budou moct žáci realizovat šetření mezi místními obyvateli (kolemjdoucími). Vymezte žákům prostor, ve kterém se mohou pohybovat a čas, za který se mají vrátit na určené místo. Volte časové rozvržení tak, aby žáci měli následně ve třídě minimálně 10 minut čas na vytvoření výsledné pocitové mapy.

5. Vyhodnocení a interpretace výsledků

Na konci druhé vyučovací hodiny žáci ve skupinách

- zpracují výslednou souhrnnou pocitovou mapu na základě získaných dat v průběhu terénního šetření;
- si písemně připraví podklad pro prezentaci výsledků skupiny, který bude obsahovat alespoň čtyři příklady nejčastěji dotazovanými zmiňovaných míst včetně vysvětlení příčin a důsledků jejich vnímání a zároveň návrhy změn těchto míst.

Z časových důvodů realizace výše uvedených úkolů probíhá souběžně, a je tak důležité, aby si žáci vhodně rozdělili role ve skupině (viz 2. fáze).

Pro možnost porovnání jednotlivých vytvořených pocitových map je vhodné třídě předem stanovit, které barvy pastelek/fixů mají reprezentovat které zjišťované pocity (viz například obr. 1). Stejně tak je vhodné, jak je znázorněno na obr. 1, aby v případě výskytu více odlišných pocitů v jedné lokalitě znázornili žáci danou lokalitu na mapě vícebarevným rastrem.

Obr. 1 – Ukázka možné podoby výsledné pocitové mapy jedné skupiny žáků

6. Prezentace výsledků

Na začátku následující vyučovací hodiny nechte žáky znovu si projít zjištěné výsledky, jejich interpretaci a návrhy změn vybraných míst. Žáci tak mají možnost s odstupem zhodnotit svá zjištění a návrhy, které budou prezentovat před zbytkem třídy.

Následně jeden či dva zástupci z každé skupiny krátce pro ostatní spolužáky ve třídě shrnou, k čemu dospěli (5 minut). Aby byla pro zástupce skupin prezentace jednodušší a zároveň názornější pro jejich spolužáky, doporučujeme vytvořenou pocitovou mapu zobrazit celé třídě například pomocí dataprojektoru, případně ji vyfotit a promítnout na plátno. Spolužáci si dělají v průběhu prezentace poznámky – zjištění/návrhy, které je zaujmou; otázky, na které se chtějí dané skupiny zeptat; jejich vlastní nápady změn prezentovaných lokalit; ... Po představení výsledků a návrhů všech skupin proběhne diskuze celé třídy, kterou moderujete.

7. Zhodnocení projektu a skupinové práce

Na diskuzi třídy ohledně výsledků výzkumu a jejich interpretace plyně navažte diskuzi o samotném projektu (náročnost, zajímavost, důležitost, využitelnost, ...). Aby si žáci lépe uvědomili, jak sami přispěli k realizaci zadaného projektu a jak si při práci na projektu vedli se spolužáky jako skupina, předložte jim protokol pro hodnocení vlastní práce a protokol pro hodnocení práce spolužáků ze skupiny (viz hodnoticí nástroje).

V závěrečné fázi porovnejte vlastní hodnocení jednotlivých (vybraných) žáků s údaji zjištěnými za pomoci hodnoticích nástrojů, které žáci vyplňovali sami. Nejdůležitější poznatky s žáky diskutujte.

Možné modifikace projektu

ad fáze 2 – Rozvržení do skupin: Aby jednotlivé skupiny nevypracovávaly velmi podobné pocitové mapy, lze jednotlivým skupinám zadat území, na které se mají zaměřit, případně skupinu obyvatel, kterých se mají na jejich pocity dotazovat (např. staří lidé, žáci, maminky s dětmi, ženy, ...). Tuto volbu je možné – a pro rozvoj klíčových kompetencí (zejména komunikativní kompetence) vhodnější – ponechat přímo na samotných žácích.

ad fáze 4 – Sběr dat pro pocitové mapy: Samotné šetření lze realizovat pouze v prostorách školy mezi ostatními žáky a učiteli, pokud není možné realizovat ve vyučovací hodině terénní šetření.

ad fáze 7 – Zhodnocení projektu a skupinové práce: Pokud žáky projekt nadchnul a přinesl zajímavé a užitečné výsledky, je vhodné s žáky ve třídě dále zpracovat pocitovou mapu shrnující zjištění všech skupin a společně s návrhy změn zpracovat do podoby, kterou předložíte představitelům obce. V případě jejich vstřícnosti s žáky o jejich návrzích debatovat mohou nadto žáci získat cennou zpětnou vazbu a náhled do fungování obce, ve které studují (a žijí).

